

М. І. Павлюк

Карпатська складчаста система

КАРПАТСЬКА СКЛАДЧАСТА СИСТЕМА – геологічна структура в межах Альпійської геосинклінальної області Альпійсько-Гімалайського складчастого поясу. Виникла у результаті [альпійської складчастості](#) (кайнозойської). У Карпат. горах виділяють дві осн. тектон. зони – [Зовнішніх Карпат](#) і Внутр. Карпат, які облямовані [Передкарпатським прогином](#) та [Закарпатським прогином](#). [Карпати Українські](#) – це переважно Зовн. Карпати, оскільки друга зона тут глибоко опущена та прихована під неоген. відкладами. Природ. межею між Зовн. Карпатами та Закарп. прогином є *Пенінська зона* (Стрімчакова). У геол. будові території переважають товщі крейд. та палеоген. флішу – пісковики, алевроліти й аргіліти; трапляються виходи юрських вапняків (Пенін. зона) та палеозой. кристаліч. сланців (Мармарос. зона). Укр. Карпати є середньовисот. горами та не досягають сніг. лінії. Найбільші підняття вершин. поверхні характерні для *Чорногори* (2061 м), *Мармароського масиву* (1946 м), *Свидовця* (1883 м), [Горґан](#) (1836 м). Сучас. рельєф утворився внаслідок нерівномір. новіт. підняття (в пліоцені – четвертин. періоді) й ерозій. розчленування. Менша стійкість фліш. порід проти денудації – причина типових для Карпат згладжених форм рельєфу. Твердість та стійкість кристаліч. порід Мармарос. масиву зумовили сильно розчленований рельєф цієї території з глибокими ущелинами, гострими гребнями та вершинами. На Чорногорі, Свидовці та Мармарошах представлені сліди плейстоцен. зледеніння – кари, льодовик. цирки, трогові долини та морени. Пенін. зону характеризує наявність числен. скелястих виходів вапняків і доломітів тріасового, юрського та нижньокрейд. віків у вигляді ізольов. стрімчаків. Більшість заповід. масивів розташ. у складчастій області, переважно у зоні Зовн. (фліш.) Карпат (Чорногір., Свидовец., частково Угольсько-Широколужан. заповідні масиви, регіон. ландшафт. парк «Стужиця»), а також у Мармарос. зоні (Мармарос. масив і [Кузійський масив](#)) та зоні Пенін. стрімчаків (пд. частина Угольсько-Широколужан. масиву). Лише масив *Нарцисів долина* та ботан. заказники *Чорна гора* і *Юлівська гора* розташ. поза поясом складчастих Карпат – в області Закарп. внутр. прогину (Хуст.-Солотвин. улоговина та Вулканічні Карпати).

Рекомендована література

1. Черниш О. П. Геоморфологія УРСР. Л., 1962;
2. Гофштейн И. Д. Неотектоника Карпат. К., 1964;

3. Круглов С. С., Смирнов С. Е., Спитковская С. М. и др. Геодинамика Карпат. К., 1985;
4. Кравчук Я. С. Геоморфологія Передкарпаття. Л., 1999;
5. Крупський Ю. З. Геодинамічні умови формування і нафтогазоносність Карпатського та Волино-Подільського регіонів України. К., 2001.

Бібліографічний опис:

Карпатська складчаста система / М. І. Павлюк// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-9958>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).